

ВІДГУК

офіційного опонента докторки педагогічних наук, професорки,
професорки кафедри іноземних мов № 3
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Голубничої Людмили Олександрівни
на дисертаційну роботу **Бурлаченко Наталії Василівни**
«Організація проблемного навчання у закладах вищої освіти України
другої половини ХХ – початку ХХІ століття (за матеріалами
педагогічної періодики)»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи Бурлаченко Наталії Василівни «Організація проблемного навчання у закладах вищої освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ століття (за матеріалами педагогічної періодики)» зумовлена необхідністю оновлення змісту й методів навчання у вищій школі на засадах компетентнісного підходу, щоб наблизити Україну до європейського простору вищої освіти. Окрім того, оскільки в сучасному світі особливо затребуваними є здатність до постійної самоосвіти та розвиток м'яких навичок (критичного мислення, уміння обґрунтовувати власну точку зору, висувати гіпотези тощо), проблемне навчання є вдалим інструментом, який містить необхідний дидактичний потенціал для досягнення зазначених цілей.

Доцільність обраної проблеми підсилюється також необхідністю враховувати теоретичні засади та досвід організації проблемного навчання у вищій школі на різних етапах її становлення й розвитку, а також осмислювати теоретичний та практичний доробок науковців і викладачів-практиків, який представлено на сторінках педагогічної періодики другої половини ХХ –

початку ХХІ століття. Педагогічна періодика є надзвичайно важливою у цих процесах для розвитку педагогічної науки, адже вона є однією зі складових системи оприлюднення та розповсюдження результатів науково-педагогічних розвідок.

Отже, викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності вивчення, конструктивного аналізу й творчого використання теоретичних ідей та досвіду реалізації проблемного навчання у закладах вищої освіти України у зазначених хронологічних межах за матеріалами педагогічної періодики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження здійснено відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Наукові основи і навчально-методичний супровід педагогічного процесу в закладах освіти: історико-педагогічний, компаративний, прогностичний аспекти» (державний реєстраційний номер 0121U107474). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 9 від 22. грудня 2017 р.).

Наукова новизна одержаних результатів.

Аналіз наукової новизни представленого дисертаційного дослідження дає підстави констатувати, що авторкою *вперше* цілісно в широких хронологічних межах досліджено питання організації проблемного навчання у закладах вищої освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ століття за матеріалами педагогічної періодики; обґрунтовано етапи висвітлення питань організації проблемного навчання у вищій школі на сторінках педагогічної періодики другої половини ХХ – початку ХХІ століття: I етап (1955–1965 рр.) – етап *визначення базових положень* теорії проблемного навчання як різновиду розвивального навчання, започаткування дискусії на сторінках педагогічної періодики стосовно мети, завдання, способів реалізації проблемного навчання в середній та вищій школах; II етап (1966–1980 рр.) – етап *обґрунтування* проблемного навчання як *дидактичної концепції* та популяризація її основних положень на сторінках

педагогічної періодики; III етап (1981–1990 рр.) – етап *послаблення інтересу* дослідників до розроблення теорії проблемного навчання й позиціонування його на сторінках педагогічної періодики як методу навчання; IV етап (1991-2014 рр.) – етап *трансформації теорії* проблемного навчання в освітню технологію й відображення її базових положень у педагогічній періодиці з урахуванням вимог національної освітньої політики.

Особливу наукову цінність має узагальнення досвіду організації проблемного навчання в закладах вищої освіти України у процесі навчання дисциплін загального циклу та професійно-орієнтованих дисциплін, який було відображено на сторінках педагогічної періодики у зазначених хронологічних межах, та накреслення напрямів актуалізації цінних ідей організації проблемного навчання у закладах вищої освіти, котрі було представлено на шпальтах педагогічної періодики досліджуваного періоду, на сучасному етапі функціонування та розвитку вищої школи.

Наукове значення результатів дослідження.

Безумовною цінністю роботи є виокремлення та аналіз перспективи подальшого використання теоретичних ідей і практичного досвіду організації проблемного навчання у закладах вищої освіти України досліджуваного періоду в сучасних умовах за такими напрямками: у контексті реалізації навчання через дослідження; запровадження контекстного навчання; запровадження електронного і дистанційного навчання; в умовах поширення дуальної освіти; організація колаборації здобувачів вищої освіти у процесі навчання.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *подальшого розвитку набули* питання генезису ідеї організації проблемного навчання у закладах вищої освіти; погляди провідних дидактів зазначеного періоду (В. Краєвського, І. Лернера, В. Лозової, М. Махмутова, В. Оконя, М. Скаткіна та ін.) щодо змісту, компонентів та засобів організації проблемного навчання у вищій школі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дисертації забезпечують об'єктивну інтерпретацію генезису ідеї організації

проблемного навчання у вищій школі, представлення його теоретичних положень й накопиченого досвіду на сторінках педагогічної періодики в конкретно-історичний період і дають підстави для розуміння й виваженого аналізу перебігу реформаційних процесів, що відбуваються в освітньому просторі ЗВО сучасності. Одержані в процесі дослідження дані та висновки *можуть бути використані* під час викладання в коледжах, інститутах, університетах, закладах післядипломної освіти; у розробці освітніх програм, навчальних програм дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогічна майстерність», дисциплін за вибором здобувачів бакалаврського й магістерського рівнів вищої освіти, а також під час написання підручників, навчальних посібників, іншої навчально-методичної літератури, організації педагогічної практики. Низку окреслених питань можна використовувати як тематику для курсових і магістерських робіт.

Заслуговує на схвалення й той факт, що матеріали та висновки дослідження Бурлаченко Наталії Василівни *упроваджено в освітній процес ЗВО України*, зокрема Педагогічного фахового коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 29 від 08. 09. 2020 р.), Фахового коледжу Національного фармацевтичного університету (довідка від 27.08.2020 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-581 від 24. 09. 2020 р.).

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення й результати дослідження відображено в 13 публікаціях, із них 5 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України (1 – у співавторстві), 3 – у міжнародних періодичних виданнях, 5 – тези доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Репрезентовані в дисертаційній роботі наукові положення та теоретичні висновки є переконливими й обґрунтованими. Основною концептуальною ідеєю дисертації є авторське бачення генезису питань організації проблемного навчання у закладах вищої освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ

століття (за матеріалами педагогічної періодики), що представлене у вигляді квінтесенції теоретичних ідей та досвіду реалізації вказаної проблеми в означений період на підставі ретроспективного цілісного аналізу.

Безумовною цінністю роботи є здійснення історіографічного аналізу широкого діапазону наукових праць щодо організації проблемного навчання у закладах вищої освіти другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття (за матеріалами педагогічної періодики), що дало можливість провести об'єктивне і неупереджене дослідження та дійти висновку, що, незважаючи на широкий і різноплановий спектр предметно-змістових ліній у вивченні досліджуваної проблеми, у науковому просторі сучасності відсутні роботи, у яких би подавалася цілісна характеристика тенденцій організації проблемного навчання у закладах вищої освіти на сторінках педагогічної періодики другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Аналіз змісту дисертації свідчить про наукову зрілість і самостійність дослідницької думки дисертантки, достатній рівень володіння методологією історико-педагогічної науки, вміння підбирати і аналізувати матеріал. Зміст розділів і підрозділів демонструє досягнення дисертанткою поставленої мети дослідження і виконання зазначених у вступі завдань.

Дисертація має характер завершеної наукової праці, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списків використаних джерел (263 найменування), додатків.

Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Бурлаченко Наталії Василівни, висловимо деякі зауваження й побажання.

1. У розділі II обґрунтовано періодизацію висвітлення питань організації проблемного навчання на сторінках педагогічної періодики другої половини

XX – початку XXI століття. Бажано було б, аби дослідниця, характеризуючи четвертий етап розвитку досліджуваної проблеми, більш детально схарактеризувала педагогічну періодику, на шпальтах якої знаходили висвітлення питання організації проблемного навчання у вищій школі.

2. У розділі III дисертантка детально характеризує популяризацію досвіду організації проблемного навчання у закладах вищої освіти на сторінках педагогічної періодики досліджуваного періоду. Вважаємо, що вартувало б пояснити, чи вказували дописувачі на недоліки в організації проблемного навчання у вищій школі.

3. На наш погляд, напрями актуалізації цінних ідей і досвіду організації проблемного навчання у вищій школі, представлені на шпальтах педагогічної періодики досліджуваного періоду, в контексті сучасності потребують більш розлогого коментування.

4. Робота виграла б, аби дослідниця схарактеризувала досвід організації проблемного навчання у вищій школі відповідно до запропонованої нею періодизації висвітлення питань організації проблемного навчання на сторінках педагогічної періодики у зазначених хронологічних межах.

Однак, висловлені зауваження та рекомендації не ставлять під сумнів отримані наукові результати, а навпаки свідчать про перспективність досліджуваної проблеми і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Бурлаченко Наталії Василівни.

Загальний висновок.

Дисертація на тему «Організація проблемного навчання у закладах вищої освіти України другої половини XX – початку XXI століття (за матеріалами педагогічної періодики)» є самостійною, завершеною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення. Вона відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її авторка – Бурлаченко Наталія Василівна заслуговує на присудження

їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри іноземних мов № 3

Голубнича Л.О.

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

